

Micropeplus marietti JACQUELIN DU VAL (*Micropeplidae*) i *Olisthaerus substriatus* (PAYKULL) (*Staphylinidae*) – nowe dla fauny
Polski gatunki *Staphyloidea* (*Coleoptera*).

Micropeplus marietti JACQUELIN DU VAL (*Micropeplidae*) and *Olisthaerus substriatus* (PAYKULL) (*Staphylinidae*) – new to the Polish fauna *Staphyloidea* (*Coleoptera*)

DANIEL KUBISZ, PRZEMYSŁAW SZWAŁKO

Katedra Entomologii Leśnej AR, al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków

ABSTRACT. *Micropeplus marietti*, found on 3 X 1990 in Magura Spiska Mts. (Western Carpathians) and *Olisthaerus substriatus*, found on 2 V 1991 in Białowieża Primeval Forest (NE Poland) are new to the Polish fauna.

Gatunki z rodzaju *Micropeplus* LATR. były początkowo zaliczane jako podrodzina *Micropeplinae* do kusakowatych (*Staphylinidae*), a ostatnio są wydzielane w osobną rodzinę w obrębie nadrodziny *Staphyloidea*. Owady dorosłe odróżniają się od *Staphylinidae* m.in. 9-członowymi czułkami, zakończonymi 1-członową buławką (u kusaków czułki mają 10–11 członów a buławka, o ile występuje, jest przynajmniej 2-członowa). Również charakterystyczna rzeźba powierzchni ciała (Ryc.) i silne jego zeszklerotyzowanie pozwalają łatwo odróżnić gatunki z tej rodziny od kusakowatych. Larwy *Micropeplidae* charakteryzują się brakiem szwu epikranialnego na głowie (u kusakowatych zawsze występuje) i żuchwą wyraźnie podzieloną na dwie części (galea i lacinia). Zarówno larwy jak i owady dorosłe żyją w gnijących szczątkach roślinnych; imagines mają zmierzchowy typ aktywności i często bywają łowione na światło (LOHSE, 1964).

Rodzaj *Micropeplus* jest reprezentowany w środkowej Europie przez 8 gatunków, z których 5 zostało stwierdzonych również w faunie Polski. Najczęściej wykazywanym u nas gatunkiem jest *M. porcatus* (PAYK.). Pozostałe cztery (*M. caelatus* ER., *M. fulvus* ER., *M. longipennis* KRAATZ i *M. tessera* CURT.) wykazywane były z terenu Polski głównie na podstawie danych z początku

naszego wieku; nowsze dane dotyczą tylko występowania *M. tesserula* w Beskidzie Sądeckim (SZUJECKI, 1969; STARZYK i in., 1991). Ten brak danych wynika jednak prawdopodobnie w dużej mierze z braku zainteresowania tą rodziną krajowych koleopterologów.

Micropeplus marietti JACQ. DU VAL jest gatunkiem rozmieszczonym głównie w południowej Europie, choć notowany był również z Kaukazu. W Europie środkowej stwierdzono go po raz pierwszy w Austrii pod koniec XIX w. Od tego czasu został wykazany z innych krajów tego regionu (LUCHT, 1987), z wyjątkiem Danii i południowej Szwecji, które prawdopodobnie znajdują się już poza jego zasięgiem. Mimo ogólnikowych danych o występowaniu w Sudetach nie został zaliczony do fauny Polski (BURAKOWSKI i in., 1978). Autorzy „Katalogu Fauny Polski” przypuszczają, że stanowisko to odnosi się do terenów obecnej Czecho-Słowacji; HORION (1950) podaje to w brzmieniu: „Schlesien: Sudeten (bez bliższych danych), SCHEERPELTZ leg.”, co mogłoby sugerować polską obecnie stronę Sudetów. Aktualnie możemy zaliczyć ten gatunek z całą pewnością do fauny Polski, na podstawie podanego niżej stwierdzenia:

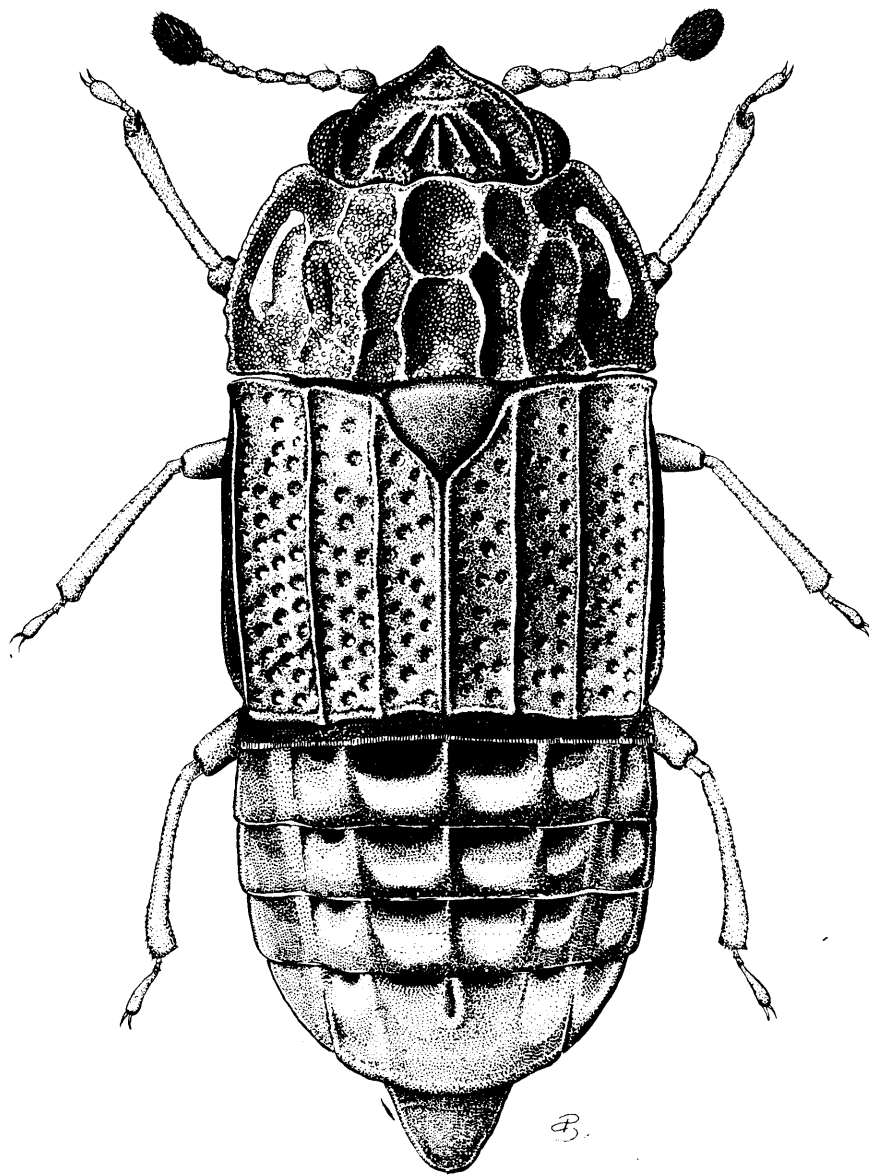
– Magura Spiska: Kacwin (UTM – DV 46), 3 X 1990, ♂ wysiany ze ściółki spod *Salix* L., *Alnus* MILL., *Padus* MILL., nad potokiem, leg. T. SKALSKI.

Micropepus marietti (Ryc.) podobnie jak inni przedstawiciele tego rodzaju, jest chrząszczem niewielkich rozmiarów (2,2–2,5 mm). Głowa z 5 podłużnymi listewkami i ciemną buławką czułków; boki przedplecza żółto prześwitujące, pokrywy z 4 żeberkami na każdej. Cechą charakterystyczną jest również kształt edeagusa, którego część wierzchołkowa jest wygięta pod kątem prostym w bok, co odróżnia ten gatunek od pokrewnego *M. fulvus*, posiadającego edeagus prosty, symetrycznie spiczasto zakończony.

Występowanie *M. marietti* notowano dotąd przede wszystkim w resztkach słomy w stertach na polu, w oborniku, przyzmacz kompostowych i gnijącym sianie; często występował razem z *M. fulvus* – (HORION, 1950). Podane powyżej stanowisko świadczy, że *M. marietti* (choć uznawany raczej za gatunek synantropijny) może występować również w środowiskach nie związanych z gospodarką człowieka.

Rodzaj *Olisthaerus* DEJ. (*Staphylinidae*) zaliczany dawniej do podrodziny *Oxytelinae*, a obecnie wyodrębniony w osobną podrodzinę *Olisthaerinae* reprezentowany jest w Europie Środkowej przez dwa rzadko spotykane gatunki, *O. megacephalus* (ZETT.) i *O. substriatus* (PAYK.), z których pierwszy notowany był w górach Austrii i Szwajcarii (LOHSE, 1964; LUCHT, 1987). Drugi z nich, znany z Czecho-Słowacji, Austrii i Szwecji, powinien być na podstawie poniższych danych zaliczony również do fauny Polski:

– Puszcza Białowieska: Białowiecki Park Narodowy, oddz. 399 (UTM – FD 94), 2 V 1991, 1 ex. spod kory leżącego wiatrołomu świerkowego – *Picea abies* (L.) KARST., leg. D. KUBISZ.

Ryc. *Micropeplus marietti* JACQ. DU VAL, samiec
Fig. *Micropeplus marietti* JACQ. DU VAL, male

Olisthaerus substriatus jest chrząszczem długości 5–6 mm, czerwono-brunatnej barwy, o ciemniejszej brunatnoczarnej głowie. Pokrywy ciemnobrunatne z rozjaśnionym tylnym brzegiem i charakterystyczną rzeźbą składającą się z licznych podłużnych, nieregularnych, dość głębokich i nie punktowanych rowków. Ten typ urzeźbienia wyróżnia omawiany rodzaj spośród większości *Staphylinidae*, choć u *O. megacephalus* rowki te są płytsze.

Stanowiska *O. substriatus* (poza górskimi terenami środkowej Europy) rozmieszczone są także w Fennoskandii (po Laponię) i na Syberii, a ponadto w Ameryce Północnej, wskazując na borealno-górski typ rozszedlenia. Bardzo możliwe jest znalezienie tego gatunku w polskich Karpatach i Sudetach, gdyż z tych łańcuchów górskich był on już wykazywany. Autorzy „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1979) odnieśli jednak te dane do terenów położonych poza obecnymi granicami kraju.

Autorzy pragną serdecznie podziękować dr. S. KNUTELSKIEMU za przekazany okaz *M. marietti*.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1978: Chrząszcze *Coleoptera* – *Histeroidea* i *Staphylinoidea* prócz *Staphylinidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 5: 1–356.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1979: Chrząszcze *Coleoptera* – Kusakowate *Staphylinidae*, część 1. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 6: 1–310.
- HORION A., 1950: Adventivarten aus faulenden Pflanzenstoffen, besonders aus Komposthaufen. Studien zur deutschen Käfer-Fauna V. Koleopt. Z., 1, 3: 203–215.
- LOHSE G. A., 1964: 23. Familie: *Staphylinidae*. W: FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A. Die Käfer Mitteleuropas, Band 4 *Staphylinidae* I (*Micropeplinae* bis *Tachyporinae*). Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 264 ss.
- LUCHT W. H., 1987: Die Käfer Mitteleuropas, Katalog. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.
- STARZYK J. R., WITRYLAK M., KUBISZ D., OSSOWSKA M., SZWAŁKO P., WAGA B., 1991: Badania nad przywabianiem rytownika pospolitego – *Pityogenes chalcographus* (L.) (*Col.*, *Scolytidae*) do pułapek feromonowych w warunkach górskich. Zesz. Nauk. AR w Krakowie, Leśnictwo, 20: 447–458.
- SZUJECKI A., 1969: Materiały do poznania *Staphylinidae* (*Coleoptera*) Polski. III. Fragm. Faun., 15: 247–265.